

ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ ԱՌԱՎԵԼ ՄԵԾ ՀԵՏԱԶԵՐԹՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատանքային միգրանտներին պաշտպանելու և ծագման ու նպատակակետ երկրների, ինչպես նաև հենց միգրանտների համար աշխատանքային արտագաղթի օգուտները օպտիմալ դարձնելու համար անհրաժեշտ է ունենալ աշխատանքային արտագաղթի հստակ քաղաքականություն: Աշխատանքային միջազգային միգրացիան վերազգային երևույթ է, հետևաբար, դրա արդյունավետ կարգավորման համար պետք է ցուցաբերել երկկողմ, տարածաշրջանային և միջազգային մոտեցումներ:

Բացի աշխատանքային միգրացիայի համաշխարհային բնույթից և աճի միտումից՝ կան նաև գործոններ, որոնք բնորոշ են Հայաստանի աշխատանքային արտագաղթի միտումներին¹: Հայերը հիմնականում գաղթում են սոցիալ-տնտեսական պատճառներով, իսկ աշխատանքային արտագաղթը պատշաճ կերպով չի կառավարվում, ինչի պատճառով այն դրական հետևանքները, որ արտագաղթը կարող է ունենալ, ակներև չեն: Որպեսզի առավել լավ պատկերացնենք միգրացիոն հոսքի միտումները, ներկայացնենք Հայաստանի միգրացիոն հոսքերի դինամիկ պատկերը՝ հիմք ընդունելով ետխորհրդային Հայաստանի միջպետական միգրացիոն գործընթացների հետևյալ չորս քանակական չափանիշներով և որակական հայտանիշներով որոշակիորեն տարբերվող փուլերը².

1. Ապակայունացման փուլ (1988-1991թթ.),
2. Զանգվածային արտահոսքի փուլ (1992-1994թթ.),
3. Արտահոսքի ծավալների նվազման և կայունացման փուլ (1995-2001թթ.),
4. Էվոլյուցիոն զարգացումներին վերադարձի փուլ (2002-2007թթ.),
5. Արտահոսքի ծավալների աճի փուլ (2008-2016թթ.):

Ապակայունացման փուլում վճռորոշ հանդիսացան հասարակական-քաղաքական բնույթի գործոնները, ինչպես նաև սպիտակի երկրաշարժը: Արտաքին միգրացիոն իրավիճակի ապակայունացումը սկսվեց փախստականների ներհոսքով: 1988-92թթ. երկիրն ընդունեց շուրջ 420 հազար փախստականների, ինչը հավասարազոր էր այդ տարիների բնակչության մոտ 12%-ին: Փախստականների մեծ մասը՝ 360 հազարը, Ադրբեջանից էր, մյուսները՝ փլուզվող կայսրության ազգամիջյան բախումների այլ գոտիներից: Որոշ ուշացումով՝ 1990-1992թթ., տեղի ունեցավ շուրջ 160 հազար հայաստանաբնակ ադրբեջանցիների արտահոսքը³:

Զանգվածային արտահոսքի փուլը պայմանավորված էր անմիջական ազդեցություն ունեցող այնպիսի գործոններով, ինչպիսիք են զանգվածային գործազրկությունը, տնտեսական անկումը և բնակչության համատարած աղքատացումը: Այս փուլի թե՛ էմիգրանտների, թե՛ իմիգրանտների համակցությունները հիմնականում կազմված էին երկու հոսքերից. աշխատանք-

¹ Հայաստան վերադարձած անձանց վերաինտեգրման ուղղորդման ուղեցույց, Եր., ՄՄԿ, 2013թ., էջ 36:

² «ՀՀ միգրացիոն վիճակի գնահատում» ընտրանքային հետազոտության միջոցով» Հայ-սլավոնական համալսարան, ծրագրի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ա.Վարդանյան, թեմայի գլխավոր ղեկավար Ռ. Եգանյան, Եր., 2013թ., էջ 6, հինգերորդ փուլը ներկայացված է հեղինակի կողմից:

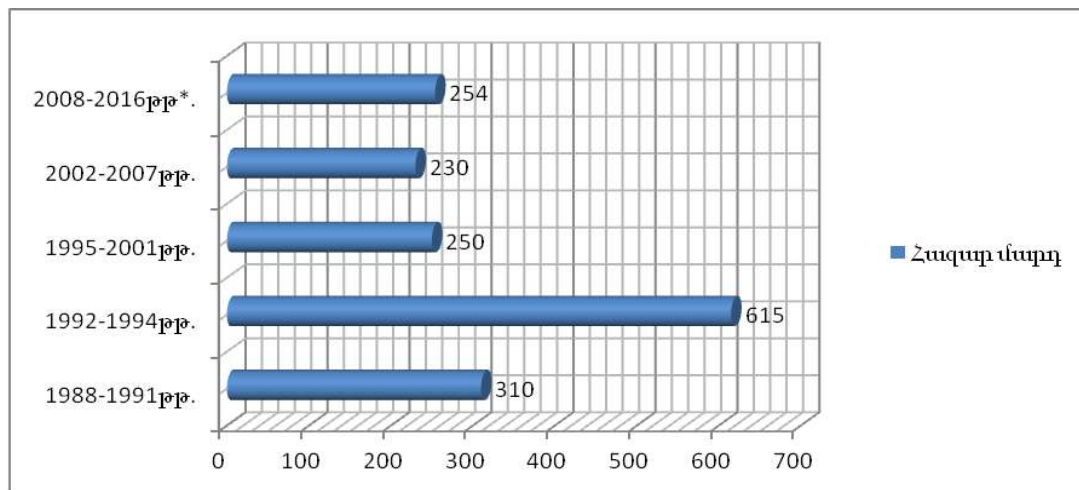
³ Կարապետյան Ս., Արտաքին միգրացիան և նրա ուղղությունները Հայաստանում, Հայաստանի մարդկային զարգացման զեկույց, Եր., 2006 թ., էջ 11-13:

քային և, այսպես կոչված, «սոցիալ-կենցաղային»: Այս փուլում երեք տարիների ընթացքում երկրից մեկնեցին և չվերադարձան 610-620 հազար մարդ¹:

Արտահոսքի ծավալների նվազման և կայունացման փուլում երկրի իրավիճակի որոշ շտկմամբ և գերբարձր էմիգրացիոն ակտիվությամբ պայմանավորված մեկնումների միջին տարեկան թիվը 3.5 անգամ զիջեց 1992-1994թթ. բարձրանիշին: «Սոցիալ-կենցաղային» հոսքին փոխարինելու եկավ ավելի փոքր, բայց, որպես կանոն, մշտական արտագաղթի բերող «ընտանիքի վերամիավորում» ենթահոսքը: Հարկ է նշել նաև, որ այդ տարիներին չվերադարձածների թիվը կազմում էր 250 հազար մարդ, ինչը մոտ 2.5 անգամ պակաս էր քան 1992-1994թթ.²:

Էվոլյուցիոն զարգացումներին վերադարձի փուլը իր մեջ ներառում է 2002-2007թթ.: Այս ժամանակահատվածում արտաքին միգրացիոն գործընթացներին մասնակցած անձանց ընդհանուր թիվը կազմել է մոտ 230 հազար մարդ: Աշխատանքային միգրանտների բացարձակ թիվը եղել է 162-189 հազ. միջակայքում³:

Հիմք ընդունելով Հայ-սլավոնական համալսարանի հետազոտական խմբի կողմից իրականացված «ՀՀ միգրացիոն իրավիճակի գնահատում՝ ընտրանքային հետազոտության միջոցով» վերնագրով վերլուծությունը՝ նշենք, որ 2008-2012թթ. արտաքին արտագաղթի բացասական մնացորդի ամբողջական մեծության փորձագիտական գնահատականը կազմել է 225 հազ. մարդ⁴:

* Այս փուլը հաշվարկված է հետևյալ կերպ. 2008-2012թթ. համար հիմք է ծառայել Հայ-սլավոնական համալսարանի կողմից կատարված հետազոտությունը՝ ՀՀ միգրացիոն վիճակի գնահատում՝ ընտրանքային հետազոտության միջոցով», էջ 129 և 2013-2016թթ. ՀՀ ՏԿՆ ՄՊԾ սահմանահատման տվյալները (225 000 + 29 400=254 000 մարդ)

Գծապատկեր 1. ՀՀ միգրացիոն պատկերը 1988-2016թթ.⁵

Անհրաժեշտ է նշել, որ Հայաստանյան առավել ծավալուն միգրացիոն հոսքի՝ մեկնողների, մուտքի հիմնական երկիրը, ինչպես ետխորհրդային ողջ ժամանակում, շարունակում է մնալ ՌԴ-ը: Այն հանդիսացել է 2008-2013թթ. ժամանակահատվածում 89.4%-ի նշանակետ երկիրը, ինչը զգալիորեն գերազանցում է 2002-2007թթ. նույն մեծությանը՝ 76,4%⁶: Մեկնումների առումով

¹ «ՀՀ միգրացիոն վիճակի գնահատում՝ ընտրանքային հետազոտության միջոցով», Հայ-սլավոնական համալսարան, ծրագրի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ա.Վարդանյան, թեմայի գիտական ղեկավար Ռ. Եզանյան, Եր., 2013թ., էջ 7:

² Նույն տեղում, էջ 8:

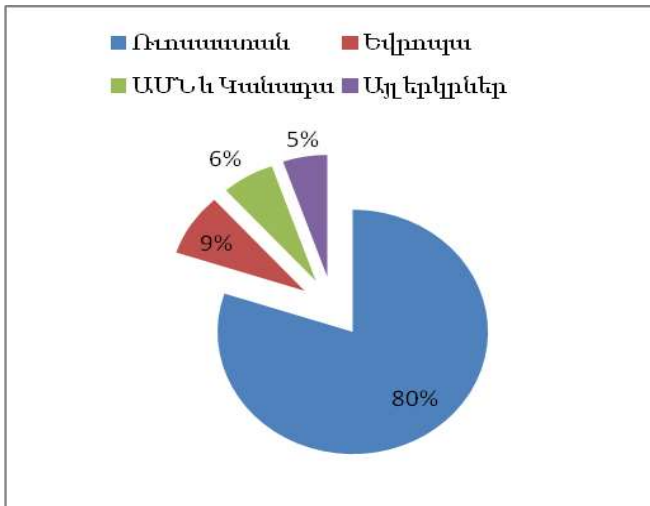
³ 2002-2008 թթ. Հայաստան վերադարձող միգրանտների հետազոտություն, -Եր., «Աստղիկ» հրատ. 2008թ., էջ 10:

⁴ «ՀՀ միգրացիոն վիճակի գնահատում՝ ընտրանքային հետազոտության միջոցով», էջ 129:

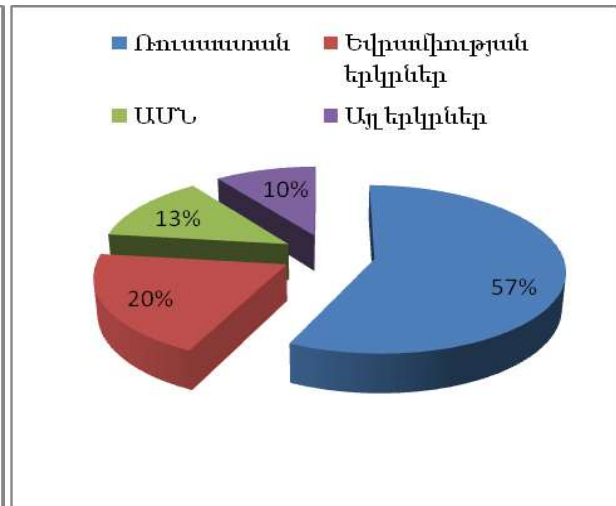
⁵ Գծապատկերը կառուցվել է հեղինակի կողմից՝ հիմք ընդունելով շարադրանքի մեջ նշված հղումները, ՀՀ ՏԿՆ ՄՊԾ և ԱՎԾ-ի տվյալները, <http://www.armstat.am/am/?nid=80&id=1554>, <http://www.armstat.am/am/?nid=80&id=1659>, <http://www.armstat.am/am/?nid=82&id=1768>:

⁶ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին և ներքին միգրացիայի ընտրանքային հետազոտության զեկույց: ՀՀ ԱՎԾ, UNFPA, Երևան, 2007., էջ 64:

ՌԴ նշանակալիությունը հատկապես ցայտուն է դարձնում այն փաստը, որ այս առումով երկրորդ հորիզոնականը զբաղեցնող երկիր՝ Ֆրանսիա, ուղևորվել են մեկնածների ընդհանուր թվի ընդամենը 1.5%-ը: Կարևոր է նշել, որ 2002-2007թթ. համեմատ մեկնածների թվում ՌԴ-ից զատ, մնացած բոլոր ուղղությունների մասնաբաժինները բավականին կտրուկ կերպով նվազել են: Այսպես, ԱՊՀ այլ երկրներ մեկնածների բաժինը 3.4%-ից, իջել է մինչև 0.9%-ի, Եվրոպական բոլոր երկրներ մեկնածներինը՝ 9.8%-ից 4.4%-ի, ԱՄՆ մեկնածներինը՝ 4.8%-ից 1.2%-ի¹:

Գծապատկեր 2. Մեկնելու ցանկություն ունեցող միգրանտների բաշխվածությունը՝ ըստ մեկնման երկրի²

Գծապատկեր 3. Աշխատանքային նպատակով ավելի նախապատվություն ունեցող երկրները³

Գծապատկեր 2-ից, 3-ից ու վերը ներկայացված շարադրանքից երևում է, որ 2002թ.-ից սկսած ՌԴ միգրացիոն հոսքերը ավելանում են, մասնավորապես աշխատանքային, ինչը բացատրվում է այդ երկրում օրինական և անօրինական զբաղվածության լայն հնարավորություններով, գործարարությամբ զբաղվելու և աշխատելու իրավունք ստանալու դյուրինությամբ, ծառայությունների ոլորտում աշխատանք գտնելու հնարավորություններով, ինչպես նաև մշակութային և լեզվական նախապատվություններով:

Ներկայումս Հայաստանը չունի արտագնա աշխատանքի շուկային առնչվող ռազմավարական ծրագրեր, և պետությունն ինքն ակտիվ միջոցներ չի ձեռնարկում զբաղվածությանն առնչվող միջպետական համաձայնագրեր կնքելու կամ ընդհանրապես իր քաղաքացիների համար աշխատանքային արտագաղթի նոր, օրինական ուղիներ բացահայտելու ուղղությամբ: Ուստի, երկրի անվտանգության սպառնալիքից ելնելով՝ անհրաժեշտ է մշակել և իրականացնել ռազմավարական ծրագրեր և քաղաքականություն՝ աշխատանքային արտագաղթի առկա հոսքերը կազմակերպելու և կառավարելու համար: Արտագաղթի համատեքստում աշխատանքի շուկային առնչվող քաղաքականության ընդհանուր նպատակը աշխատանքային միգրանտների համար օրինական ճանապարհներ ստեղծելն է, որպեսզի.

- ՀՀ-ում նվազի գործազրկության մակարդակը,
- խթանվի աշխատանքային միգրանտների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունը, ապահովվի արտագաղթը դեպի այնպիսի երկրներ, որտեղ միգրանտների շահերը կլինեն պաշտպանված, և նրանք կկարողանան ակնկալել պատշաճ եկամուտ,

¹ Նույն տեղում էջ 64

² Գծապատկերը կազմվել հեղինակի կողմից՝ հիմք ընդունելով Զ. Թադևյան «Արտագնա աշխատանքային միգրացիա, գնահատականներ և մոտրումներ», «Ամբերդ» մատենաշարի տվյալները:

³ Գծապատկերը կազմվել հեղինակի կողմից՝ հիմք ընդունելով «Հայաստանի բնակչության թվի անկումը»/Հգնա-ժամի անկումները և դրանց հաղթահարման ուղիները, (Հայ-սլավոնական համալսարանի հետազոտական խմբի տվյալները), Եր., 2013թ.:

- խթանվի նոր հմտությունների ձեռքբերում ու փորձի փոխանակում և այլն:

Պետական քաղաքականության նպատակայնությունը բարձրացնելու համար մեր կողմից մշակվել է մեթոդաբանություն, որի հիման վրա կարելի է դասակարգել և ներկայացնել աշխատանքային արտագաղթի տեսանկյունից առավել նպատակահարմար երկրները: Մեթոդաբանության մշակումը նպատակ ունի.

1. բարձրացնել ՀՀ-ից արտաքին աշխատանքային միգրացիոն հոսքերի հետ կապված խնդիրների պետական կարգավորման գործընթացների արդյունավետությունը,
2. բարձրացնել արտագնա աշխատանքի մեկնող ՀՀ քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության համակարգը և կանխել նրանց իրավունքների խախտման հնարավոր դեպքերը,
3. նպաստել արտերկրում արտագնա աշխատանքի մեկնողների աշխատանքային պայմանների բարելավմանը:

Նպատակահարմարության տեսանկյունից պետությունների գնահատման արդյունքում յուրաքանչյուր պետության շնորհվում է որոշակի հաշվարկային միավոր: Որքան բարձր է այդ միավորը, այնքան այդ պետությունը նախընտրելի է ՀՀ քաղաքացիների համար արտագնա աշխատանքի մեկնելու տեսանկյունից:

Պետությունների ցանկի ձևավորման համար նախատեսվող ցուցանիշները և դրանց ազդեցության տեսակարար կշիռը ներակացված է աղյուսակ 1-ում:

Նշված ցուցանիշներն ըստ իրենց ազդեցության գնահատման և վերագրվող միավորի (ՑՄ) դասակարգվում են.

- ուժեղ ազդեցության՝ 5 միավոր,
- միջին ազդեցության՝ 3 միավոր,
- թույլ ազդեցության՝ 1 միավոր:

Ցուցանիշների ազդեցության կարևորությունը հաշվի է առնվում ցուցանիշի ազդեցության տեսակարար կշիռով (ՏԿ): Բոլոր ցուցանիշների ազդեցության տեսակարար կշիռների գումարը հավասար է 20-ի: Ցուցանիշների ազդեցության տեսակարար կշիռները բերված են աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1-ում բերված ցուցանիշների գնահատումը կատարվում է փորձագետների կողմից: Նպատակակետ հանդիսացող երկրները դասակարգվում են ըստ ցուցանիշների, որտեղ նշվում է, թե յուրաքանչյուր երկրի համար ցուցանիշը ինչ բնույթի ազդեցություն ունի:

Աղյուսակ 1-ում բերված «Նպատակակետ երկրի ընտրության այլ ընդհանրական ցուցանիշներ» ցուցանիշի գնահատման համար հաշվի են առնվում հետևյալ լրացուցիչ պայմանները.

1. նպատակակետ երկրում թափուր աշխատատեղերի և ՀՀ-ում գործազուրկների մասնագիտությունների համընկնումը,
2. նպատակակետ երկիր այլ երկրներից աշխատուժի ներհոսքի աստիճանը,
3. նպատակակետ երկիր այլ երկրներից ժամանած աշխատողների աշխատանքի պայմանները,
4. նպատակակետ երկրում՝ ըստ մասնագիտական որակավորման աշխատուժի պահանջարկը և այլն:

ՀՀ քաղաքացիների արտագնա աշխատանքի մեկնելու նպատակակետ երկրների որոշման համար նախ պետք է որոշել դրանց նպատակահարմարության միավորը, որը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$P = \sum [ՑՄ(i) \times ՏԿ(i)]$$

որտեղ՝

P-ն նպատակահարմարության միավորն է,

ՑՄ(i) – i-րդ ցուցանիշի գնահատման միավորն է,

ՏԿ(i) -ին՝ i –րդ ցուցանիշի տեսակարար կշիռն է (ըստ աղյուսակ 1-ի):

Եթե աղյուսակ 1-ում բերված ցուցանիշներից որևէ մեկը հնարավոր չէ գնահատել, կապված վիճակագրական տեղեկատվության բացակայության կամ անորոշության հետ, ապա երկրի նպատակահարմարության միավորի հաշվարկման համար այդ ցուցանիշի տեսակարար կշիռը համամասնորեն բաշխվում է մյուս ցուցանիշների մեջ:

Ցուցանիշների ազդեցության տեսակարար կշիռը և գնահատման կարգը

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Ազդեցության բնույթը			Տեսակարար կշիռ
		Ուժեղ	Միջին	Թույլ	
1.	ՀՀ-ից նպատակակետ երկիր աշխատանքային էմիգրացիոն հոսքերի ծավալները	Եթե վերջին երեք տարիներին տվյալ երկրի ուղղությամբ միգրացիայի տարբերության միջին արժեքը կազմել է երկրի միգրացիայի տարբերության միջին արժեքի 30%-ից ավելին	Եթե վերջին երեք տարիներին տվյալ երկրի ուղղությամբ միգրացիայի տարբերության միջին արժեքը կազմել է երկրի միգրացիայի տարբերության միջին արժեքի 10-20 %-ը	Եթե վերջին երեք տարիներին տվյալ երկրի ուղղությամբ միգրացիայի տարբերության միջին արժեքը կազմել է երկրի միգրացիայի տարբերության միջին արժեքի 10%-ից պակաս	1.8
2.	ՀՀ-ի հետ նպատակակետ երկրի մշակութային ընդհանրության մակարդակը	Մշակույթի ոլորտում փորձագետների կողմից կատարվող գնահատում, որը հենվում է մշակութային ծրագրերի փոխանակման, փոխադարձաբար մշակութային օրերի անցկացման, ՀՀ տարբեր մշակութային համայնքների և անհատ կատարողների ելույթների արդյունավետության հիման վրա:			0.8
3.	Նպատակակետ երկրում հայկական սփյուռքի ձևավորվածության մակարդակը	Նպատակակետ երկրում վերջին երեք տարում.			1.3
		Մշտապես գործել է. - հայկական կրթական հաստատություն(ներ), - հայկական եկեղեցի, - հայկական մշակութային կենտրոններ, - հայկական ԶԼՄ-ներ:	-հայկական մշակութային կենտրոններ	Մշտապես գործել է. - հայկական կրթական հաստատություն(ներ) - հայկական եկեղեցի	
4.	Նպատակակետ երկրի հետ ՀՀ-ի դիվանագիտական հարաբերությունների և դիվանագիտական ենթակառուցվածքների զարգացվածության մակարդակը	ՀՀ-ն և նպատակակետ երկիրը - փոխադարձ դիվանագիտական ներկայացուցություններ, - մշտական պարբերական գործող ավիակապ:	- միակողմանի դիվանագիտական ներկայացուցություններ, - մշտական պարբերական գործող ավիակապ:	- միակողմանի դիվանագիտական ներկայացուցություններ, - ոչ պարբերական գործող ավիակապ:	1.8
5.	Նպատակակետ երկրում պաշտոնապես հայտարարված գործազրկության մակարդակը	մինչև 10%-ով ավելի	10%-ից 30% ով ավելի	30%-ից ավելի	2.3
6.	Նպատակակետ երկրում մարդու իրավունքների պաշտպանության կարգավորվածության մակարդակը	Վերջին երեք տարիներին նպատակակետ երկիրը մարդու իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից ըստ դասակարգման զբաղեցրել է հետևյալ տեղերը՝			1.3
		1-20	21-40	41-ից բարձր	

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Ազդեցության բնույթը			Տեսակարար կշիռ
		Ուժեղ	Միջին	Թույլ	
7.	Նպատակակետ երկրում օտարերկրյա աշխատաւուծի իրավունքների ու շահերի պաշտպանության ենթահամակարգի զարգացման մակարդակը	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք է ընդունվում տվյալ երկրում օտարերկրյա աշխատողների իրավունքների խախտման վերաբերյալ վիճակագրությունը:			1.3
8.	Նպատակակետ երկրի տնտեսական, տեխնոլոգիական և կրթական զարգացվածության աստիճանը	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք է ընդունվում տվյալ երկրի գրաված դիրքը երկրների ըստ տնտեսական զարգացվածության մակարդակի դասակարգման ցուցակում, ինչպես նաև այդ երկրի կրթական հաստատությունների ռեյտինգը միջազգային դասակարգման ցանկում:			1.0
9.	Աշխատանքային էմիգրանտների կողմից աշխատած դրամական միջոցների հնարավոր չափը	Վերջին երեք տարիներին նպատակակետ երկրում միջին աշխատավարձի մակարդակը տարածաշրջանի հարևան երկրների միջին աշխատավարձի համեմատ կազմել է.	(10-30)%	10%-ից պակաս	2.6
10.	Նպատակակետ երկրում առկա զարգացման պաշտպանության մակարդակի զարգացվածությունը	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք է ընդունվում տվյալ երկրի առկա զարգացման պաշտպանության մակարդակի զարգացվածությունը, շահառուների թվաքանակը, շահառուների միջին աշխատավարձի մակարդակը, շահառուների թվաքանակը:			1.3
11.	Նպատակակետ երկրի տնտեսական զարգացման հեռանկարները	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք է ընդունվում տվյալ երկրի վերջին երեք տարիների տնտեսական աճի, ՀՆԱ-ի աճի տեմպերը:			1.3
12.	Նպատակակետ երկրում ազատ տեղաշարժման, ինչպես նաև հարևան երկրների հետ տրանսպորտային հաղորդակցման հնարավորությունները	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք է ընդունվում տվյալ երկրի տրանսպորտային համակարգի զարգացվածությունը, մասնավորապես ուղևորափոխադրումների տարեկան ծավալը, այդ թվում հարևան երկրների հետ ուղևորափոխադրումների քանակը:			1.0
13.	Նպատակակետ երկրի ընտանրան ընդհանրական այլ ցուցանիշներ	Վերջին երեք տարիների արդյունքների վերլուծության հիման վրա փորձագետի կողմից կատարվում է գնահատում, ցուցանիշի ուժեղ, միջին և թույլ ազդեցությունները բացահայտելու համար: Գնահատման համար հիմք են ընդունվում տվյալ նպատակակետ երկրին բնորոշ այլ ցուցանիշներ:			2.2

Որևէ երկրի նպատակահարմարության միավորի հաշվարկման համար արդյունքները ներմուծվում են աղյուսակ 2-ում և կատարվում համապատասխան հաշվարկ (օրինակը բերված է ստորև):

Աղյուսակ 2

Նպատակահարմարության միավորի հաշվարկման օրինակ

h/h	Ցուցանիշի անվանումը	Ազդեցության գնահատականը	Տեսակարար կշիռը	Կշռված գնահատականը
1.	Վերջին երեք տարիներին ՀՀ-ից տվյալ երկիր աշխատանքային էմիգրացիոն հոսքերի ծավալները	5	1,8	9
2.	ՀՀ-ի հետ նպատակակետ երկրի (հասարակության) մշակութային ընդհանրության աստիճանը	3	0,8	2.4
3.	Հայկական սփյուռքի ձևավորվածության աստիճանը	5	1,3	6.5
4.	ՀՀ-ի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների և դիվանագիտական ենթակառուցվածքների զարգացածության աստիճանը	5	1,8	9
5.	Տվյալ երկրում պաշտոնապես հայտարարված առկա թափուր աշխատեղերի ծավալները ըստ որակավորումների	3	2,3	6.9
6.	Աշխատաշուկայի իրավական կարգավորվածության աստիճանը	3	1,3	3.9
7.	Իմիգրանտների, այդ թվում՝ օտարերկրյա աշխատուժի իրավունքների ու շահերի պաշտպանության ենթահամակարգի զարգացածության աստիճանը	1	1,3	1.3
8.	Իմիգրացիայի նպատակակետ հանդիսացող երկրի տնտեսական, տեխնոլոգիական և կրթական զարգացվածության աստիճանը	5	1,0	5
9.	Աշխատանքային էմիգրանտների վաստակի հնարավոր չափը	3	2,6	7.8
10.	Երկրում սոցիալական պաշտպանվածության համակարգի զարգացվածության աստիճանը	3	1,3	3.9
11.	Երկրի տնտեսական զարգացման հեռանկարները	3	1,3	3.9
12.	Ընդունող երկրում ազատ տեղաշարժման, ինչպես նաև հարևան երկրների հետ տրանսպորտային հաղորդակցման հնարավորությունները	5	1,0	5
13.	Նպատակակետ երկրի ընտրության ընդհանրական այլ ցուցանիշներ	3	2,2	6.6
Ընդամենը՝		71.2		

$$P = \sum [2\Phi U(i) \times S\Phi(i)] = 5 \times 1,8 + 3 \times 0,8 + 5 \times 1,3 + 5 \times 1,8 + 3 \times 2,3 + 3 \times 1,3 + 1 \times 1,3 + 5 \times 1,0 + 3 \times 2,6 + 3 \times 1,3 + 3 \times 1,3 + 5 \times 1,0 + 3 \times 2,2 = 71,2$$

Բերված օրինակում $P=71.2$, տրամաբանական է՝ որքան ցուցանիշը մոտ լինի 100, այնքան երկիրը առավել նպատակահարմար կհամարվի արտագաղթողների համար:

Երկրների համար ձևավորվում է ըստ միավորների դասակարգման աղյուսակ (հարմարության տեսանկյունից երկրների ռեյտինգավորում): Այդ ցանկը ժամանակի ընթացքում կարող է փոփոխվել, կախված ցուցանիշների փոփոխությունից, ըստ որի որոշ երկրներ կարող են դառնալ առավել նպատակահարմար, իսկ մյուսները ընդհակառակը դադարեն նպատակահարմար լինելուց:

Ներկայացված մեթոդաբանությունը և ցուցանիշը կարող են հիմք հանդիսանալ ՀՀ միգրացիոն քաղաքականության մշակման համար, ինչպես նաև հնարավորություն կտան ՀՀ քաղաքացիներին ընտրել առավել նպատակահարմար երկիր աշխատանքային միգրացիան կազմակերպելու համար:

ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ ԱՌԱՎԵԼ ՄԵԾ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱՐԿԱԴԻԻ ԴԱԼԼԱԶՅԱՆ, տ.գ.թ.

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության

ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող

Համառոտագիր

Հոդվածում ներկայացված է ՀՀ միգրացիոն իրավիճակը 1988-2016թթ. և առկա միտումները: Ուսումնասիրություններից պարզ դարձավ, որ այդ ժամանակահատվածում ՀՀ-ից մեկնել են 1.659.400 մարդ, և այդ հոսքը շարունակական բնույթ է կրում, որն ունի ինչպես տնտեսական, սոցիալական, այնպես էլ երկրի անվտանգության սպառնալիք: Եվ, որպեսզի միգրանտները արտագաղթեն առավել նախընտրելի երկիր՝ հաշվի առնելով մի շարք ցուցանիշներ, մշակվել և ներկայացվել է աշխատանքային արտագաղթողների տեսանկյունից առավել մեծ հետաքրքրություններ ներկայացնող պետությունների գնահատման մեթոդաբանություն՝ համապատասխան մոդելի առաջադրմամբ:

Բանալի բառեր. *միգրացիոն հոսք, նպատակակետ երկիր, աշխատանքային արտագաղթ, նպատակակետ երկրների գնահատման կարգ, թափուր աշխատատեղ, նպատակահարմարության միավոր:*

МЕТОДОЛОГИЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВ, ПРЕДСТАВЛЯЮЩИХ НАИБОЛЬШИЙ ИНТЕРЕС С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ РА

СВЕТЛАНА АРКАДЬЕВНА ДАЛЛАКЯН, к. э. н.

младший научный сотрудник Института экономики им. М. Котаняна НАН РА

Аннотация

В статье представлена миграционная ситуация РА за период 1988-2016 гг. и существующие тенденции. По результатам исследования стало ясно, что за данный период из Армении уехало 1,659,400 человек и этот поток носит непрерывный характер, представляя собой угрозу как социально-экономического характера, так и для безопасности страны. С целью определения стран, наиболее предпочтительных для размещения мигрантов, с учетом ряда показателей разработана и представлена методология оценки государств, представляющих наибольший интерес с точки зрения трудовых мигрантов, с предложением соответствующей модели.

Ключевые слова: *миграционный поток, страны-реципиенты, трудовая миграция, порядок оценки стран назначения, свободные рабочие места, баллы целесообразности.*

THE METHODOLOGY OF DETERMINING THE STATES OF GREATEST INTEREST TO LABOUR MIGRANTS FROM THE REPUBLIC OF ARMENIA

SVETLANA ARKADI DALLAQYAN, Ph.D. in Economics

Junior Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics

National Academy of Sciences, Republic of Armenia

Abstract

The article provides the state of migration in Armenia for the period 1988-2016 and trends over the time. The research findings state that during the discussed period 1,659,400 people left Armenia and this outflow is of a continuous nature, being a threat both of a socioeconomic nature and to the security of the country. With the aim of identifying the most preferred countries by the migrants, a methodology of country preference assessment is elaborated and presented that is based on various indicators that are incorporated in the model proposed by the author.

Keywords: *Migration flow, recipient country, labor migration, methodology of host country assessment, availability of vacancies, rationale scores*